

ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน
พื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

Prasat Ban Phluang and the Promotion of Community Cultural
Tourism in the Area Prasat District, Surin Province

น้ำฝน จันทรันวล^{1*} ยโสธรา ศิริภาพระภากร^{2*} และเกริกวุฒิ กันเที่ยง³

Namfon Channau¹, Yasothara Siriphaprapagon^{2*} and Kroekwut Kanthiang³

Received : April 6, 2024; Revised : May 24, 2024; Accepted : June 29, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เป็นโบราณสถานที่สร้างขึ้นในคติทางศาสนาพราหมณ์ ฮินดู โบราณสถานแห่งนี้มีความสำคัญต่อของชุมชนและมีบทบาทต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในฐานะเป็นโบราณสถานที่ช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน ได้มีการจัดงานประจำปี คือ การเซ่นไหว้เทพเจ้าและการจัดกิจกรรมประจำปีท้องถิ่นมีการรื้อขุดปราสาท การจัดกิจกรรมชุมชน เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยววัฒนธรรมท้องถิ่น ที่มีประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจชุมชน คุณค่าที่เกิดปราสาทบ้านพลวงและการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนพบว่า (1) คุณค่าเป็นบ่อทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น (2) คุณค่าที่เกิดจากความเกรงกลัวต่อ

^{1,3}วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand.

²รองผู้อำนวยการสำนักงานสำนักปฏิบัติธรรม แห่งที่ 2 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์; Deputy Director of the 2nd Dhamma Practice Office, Wat Pa Yotha Prasit, Nok Mueang Subdistrict, Mueang Surin District Surin Province, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

Citation : Channau¹, Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

ปราสาทบ้านพลวง ฐานคติความสำคัญในศาสนสถานและดวงวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชุมชนให้ความเชื่อที่มีผลต่อพฤติกรรมได้ (3) ฐานคติของมนุษย์ที่มีความเชื่อในด้านให้โชคลาภ (4) คุณค่าด้านจักรวาลวิทยาชุมชนมีความเชื่อในเรื่อง โหราศาสตร์ (5) คุณค่าการสร้างปราสาทเสมือนเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุที่ประดิษฐานพระผู้เป็นเจ้า (6) คุณค่าด้านเทววิทยามนุษย์มีความผูกพันกับเทพเจ้ามีความเชื่อต่อเทพเจ้า (7) คุณค่าด้านศิลปะการแสดงมีการจัดพิธีกรรมบูชา มีการจัดรำบูชาและตำนานเรื่องเล่าพื้นบ้าน (8) คุณค่าด้านวิถีชีวิต ที่ข้อปฏิบัติของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม (9) คุณค่าด้านผลิตผลทางการเกษตรของชุมชนบ้านพลวงและชุมชน (10) คุณค่าด้านนิทานพื้นบ้านสามารถเป็นนวัตกรรมการแสดงของชุมชน (11) คุณค่าด้านนวัตกรรมเครื่องบูชา (12) คุณค่าด้านการสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวควรมีชุดศิลปะการแสดงประจำชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ (Keywords) : ปราสาทบ้านพลวง, ส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน, จังหวัดสุรินทร์

Abstract

This article is to present about Prasat Ban Phluang and the promotion of community cultural tourism in the area of Prasat District, Surin Province. It was found that it is an ancient site built in the Hindu Brahmin religious belief. This ancient site is important to of the community and plays a role in the way of life and living as an ancient site that helps promote tourism and community culture. There is an annual event, which is to pay homage to the gods and organize local activities, including the castle dance. Organizing community activities It is a guideline for promoting local cultural tourism. that are useful in the community economy The value that was born from Prasat Ban Phluang and the promotion of community culture found that (1) the value is the source of the identity of the local community; (2) the value that arises from the fear of Prasat Ban Phluang The basis of beliefs about the importance of religious places and spirits and sacred things, the community gives beliefs that can influence behavior. (3) The basis of beliefs of humans who believe in giving good fortune. (4) The values of cosmology that the community believes in. In the matter of astrology (5) the value of creating Pra-Sat as if it were a replica of Mount Meru, where God is enshrined (6) theological value, human beings have ties with

Citation : น้าฝน จันทน์นวล, ยโสธรา ศิริภาพระภากร และเกริกวุฒิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

the gods and believe in the gods (7) the value of performing arts has Organize a worship ritual There are worship dances and folk legends. (8) Lifestyle values that the practices of people in the community related to morality (9) the value of agricultural products of the Ban Phluang community and community (10) the value of folk tales that can be an innovation for community performances (11) the value of innovation Offerings (12) The value of creating identity for tourism should include community performing arts sets, etc.

Keywords : Prasat Ban Phluang, Promote Community Culture, Surin Province

บทนำ (Introduction)

การส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นมีความหมายที่สำคัญและเป็นบทสะท้อนถึงสิ่งที่ปรากฏมีตามพื้นที่และท้องถิ่นต่างๆ ทั้งนี้ยังมีความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและยังเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่บริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนด้วยทั้งยังเป็นการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษยผ่านสถานที่ทางด้านประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้และการให้คุณค่าของชุมชนโดยสถาปตยกรรมที่มีในชุมชน ที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ที่ได้รับจากสิ่งที่มีอยู่และสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น พื้นที่เขตอีสานใต้โดยเฉพาะเขตอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานมีวัฒนธรรมและประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาวไทยลาว กลุ่มชาวไทยกูย มีชาวไทยเชื้อสายจีน และศาสนาซิกข์และศาสนาอิสลามบ้างเล็กน้อย (ยโสธรา ศิริภาพรรณ และสำเริง อินทยุง, 2561 : 453) พื้นที่โบราณสถานปราสาทบ้านพลวง เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่และชาวต่างแดนได้เดินทางเข้ามาชื่นชมได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาก สิ่งที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักที่โดดเด่นในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ งานพิธีบวงสรวงปราสาทหินงานช่างสุรินทร์ประจำปี ประเพณีแข่งเรือเมืองสุรินทร์มรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะกัณฑ์ริมโบราณเมืองสุรินทร์ การขับร้องเจริญภาษาเขมรพื้นเมืองสุรินทร์ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผ้าไหมมัดหมี่ท้องถิ่นที่มีความเฉพาะด้านเทคนิคการย้อมและการสร้างสรรค์ลวดลาย บานเขวาสินรินทร์

Citation : Channaul, N., Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานกับหัตถกรรมเครื่องเงินที่มีชื่อเรียกภาษาถิ่นว่า “ประเทียม” กลุ่มโบราณสถานมีลักษณะ คือ ปราสาทหิน คติการสร้างทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และอโรคยาศาล คติการสร้างทางพุทธศาสนาแบบมหายาน เป็นต้น โบราณสถานเหล่านี้ได้ปรากฏในพื้นที่อีสานใต้ตามจุดต่างๆ ที่สำคัญ (ไกรฤกษ์ ปณแกว, 2556) และเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทางศาสนาและได้พัฒนาจนกลายเป็นสิ่งที่ดึงดูดผู้คนต่างพื้นที่ ทั้งในและต่างประเทศให้เข้ามาท่องเที่ยวและรวมศึกษาชุมชนท้องถิ่นจนกลายเป็นสิ่งที่สร้างชื่อเสียงในปัจจุบัน เป็นต้น นอกจากนี้ความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเชิงชุมชนยังเป็นการสร้างรายได้ทางหนึ่งและยังเป็นการท่องเที่ยวอีกแบบหนึ่งที่นาสนใจมากและยังถูกได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่ยุติของทุกคนทั่วไป ผู้คนต่างถิ่นได้เข้ามาทำการศึกษาและอาจเป็นจุดขายในการท่องเที่ยวด้วยตามความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมเอาไว้มาเป็นเวลานาน และถูกถ่ายทอดมาเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (พระปลัดสุตฤทธิ ธนสารโร และโยธธารา ศิริภาประภากร, 2563 : 82) ดังนั้น จึงทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสนใจที่จะศึกษาพื้นที่ของปราสาทบ้านพลวง เป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมและมีการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน พื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นพื้นที่ตั้งอยู่ของปราสาทบ้านพลวง เป็นโบราณสถานที่สำคัญของชุมชน แล่นนี้และได้กลายเป็นสถานที่หนึ่งในการช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน และท้องถิ่น อาจจะเป็นที่มาของการสร้างรายได้ สร้างความสำคัญ ให้กับชุมชนได้จากเอกสารการศึกษาคุณค่าและด้านการพัฒนาการเป็นโบราณสถานในพื้นที่หนึ่งของชุมชนเพื่อใช้ในการทัศนศึกษาของนักเรียนนักศึกษา นักวิชาการ นักท่องเที่ยว ผู้สนใจและสร้างแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมชุมชน และช่วยเผยแพร่สถานที่สำคัญให้เกิดการท่องเที่ยวของตนเองและช่วยกันอนุรักษ์รักษาเป็นสถานที่การศึกษาอัตลักษณ์ของปราสาทหินและเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยพัฒนาชุมชนและพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และยังเป็นแนวทางในการช่วยเสริมสร้างพัฒนาต่อยอดและการพัฒนาจากฐานคติการสร้างปราสาทหิน ด้านตำนาน ฐานคติความเชื่อ ด้านเรื่องเล่าและนิทานพื้นบ้านและเพื่อการพัฒนาศิลปะของชุมชนชุดนวัตกรรมสร้างสรรค์ด้านทางศิลปะการแสดงและเอื้อประโยชน์ให้กับชุมชนได้ จึงเป็นที่มาของผลงานนี้มีความสำคัญในระดับชาติที่จำเป็นที่จะต้องเร่งการพัฒนาชุมชนเพื่อหาแนวทางช่วยส่งเสริมและต่อยอด เกิดงานวิจัยขึ้นอย่างมากมาย แต่ทั้งนี้ก็ยังไม่มีใครครอบคลุมถึงองค์ความรู้ที่พึ่งเข้าถึงได้อาจเป็นเพราะงานวิจัยที่ทำขึ้นไม่ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ชุมชน ปรากฏในงานวิจัยการพัฒนาระบบ GPS แหล่งท่องเที่ยวเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ได้กล่าวว่า

Citation : น้าฝน จันทรนวล, โยธธารา ศิริภาประภากร และเกริกฤทธิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

แต่ละพื้นที่ที่มีความน่าสนใจและเป็นพื้นที่สำคัญของชุมชนเช่น ปราสาทหิน โบราณสถานที่ยังขาดการสืบสาน พัฒนาต่อยอดและงบประมาณจากภาครัฐ เป็นต้น ดังนั้นแนวทางการพัฒนาต่อยอดที่ต่อเนื่องผสมผสานกับแนวคิด ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ ฐานคติและความศักดิ์สิทธิ์ของปราสาทบ้านพลวงจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ยังมองเห็นถึงคุณค่าที่มีอยู่ของปราสาทบ้านพลวงและชุมชนกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนและเห็นช่องทางแนวคิดนี้รวมกันเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดรายได้ที่สามารถเห็นผลได้จึงเป็นที่มาของผลงานการศึกษาเรื่องนี้

ความเป็นมาและความสำคัญของปราสาทบ้านพลวง

ปราสาทบ้านพลวง ตั้งอยู่ที่บ้านพลวง ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นศาสนสถานขนาดเล็ก หรือสรูก จำนวน 1 หลัง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สร้างตามแบบศิลปะแบบบาปวนสร้างด้วยหินทรายสีขาวบนฐานศิลาแลง ล้อมรอบด้วยคูน้ำรูปตัวยู องค์ปราสาทมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 4 x 4 เมตร ฐานศิลาแลงมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดประมาณ 8 x 23 เมตร สันนิษฐานกันว่า ด้วยฐานศิลาแลงขนาดใหญ่เพียงนี้ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีความตั้งใจสร้างให้มีปราสาท 3 องค์ บนฐานเดียวกัน (เทพมนตรี ลิมปยอยม, 2550) ปราสาทมีประตูทางเข้าเพียงทางเดียวอีกทางด้านเป็นประตูหลอก ทับหลังด้านตะวันออกและด้านใต้สลักภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ทับหลังด้านทิศเหนือสลักเป็นภาพมหาเทพปราบนาคกาลิยะ ส่วนทับหลังด้านตะวันตกยังไม่ได้สลักภาพใดๆ (กรมศิลปากร, 2550) ปราสาทบ้านพลวงเป็นปราสาทที่ยังสร้างไม่เสร็จ สังเกตได้จากภาพแกะสลักยังไม่เสร็จ โดยภาพส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของเทพปกรณัมในลัทธิไศวนิกาย แต่มีการสลักภาพสัตว์ เช่น สลักภาพกระรอกกระแต และกวางป่าไว้เหนือใบระกาด้านต่อดอกพันธุ์พฤกษาซึ่งไม่ปรากฏในปราสาทแห่งใด ปราสาทบ้านพลวง ได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2514 - 2516 ด้วยวิธีอนัสติโลซิส คือการรื้อมาและประกอบเป็นจิกซอร์ชิ้นใหม่ เสริมโครงสร้างและรากฐานใหม่ หินส่วนไหนขาดก็เติมหินเข้าไปใหม่ให้สมบูรณ์ โดยไม่ขัดกับลวดลายและศิลปะเดิมของปราสาท

ภาพที่ 1 ปราสาทบ้านพลวง

ภาพที่ 2 เทพเจ้าอินดู แกะสลักบนปราสาทบ้านพลวง

ที่มา : น้ำฝน จันทรนวล และคณะ, 5 มกราคม 2566

จากภาพที่นำเสนอนี้มีลักษณะเป็นปราสาทองค์เดียว ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลงขนาดใหญ่รูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออกมีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียวส่วนอีกสามด้านทำเป็นประตูหลอก องค์ปราสาทก่อสร้างด้วยหินทราย ด้านบนเรือนธาตุสร้างด้วยอิฐ พังทลายลงมาจนหมดแล้ว จึงเหลือตัวปราสาทเพียงครึ่งเดียว มีคูน้ำเป็นรูปตัวยูล้อมรอบ ไกลเคียงกันมีบารายหรือ สระน้ำขนาดใหญ่ สันนิษฐานว่าบริเวณนี้เคยเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณมาก่อน แม้จะเป็นปราสาทหินขนาดเล็ก แต่ฝีมือการสลักหินรอบตัวปราสาทมีความประณีต หน้าบันทางทิศตะวันออกเป็นด้านหน้าของปราสาทแกะสลักเป็นรูปพระกฤษณะกำลังยกภูเขาโควรธนะป้องกันผู้เลี้ยว (โคปาลและโคปี) จากฝนกรดที่พระอินทร์โปรยลงมา ส่วนทับหลังทางทิศตะวันออกและทิศใต้สลักเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณอยู่ในขุมเรือนแก้ว เหนือหน้ากาลยึดท่อนพวงมาลัยที่คายออกมาจากปาก ทับหลังทางทิศเหนือสลักเป็นรูปพระกฤษณะกำลังรบกับนาคคากาลิยะ และทับหลังทางทิศตะวันตกไม่มีการแกะสลักเป็นรูปใด ๆ นอกจากนี้ยังมีภาพแกะสลักเล่าเรื่องของสัตว์นานาชนิด นับเป็นครั้งแรกที่ภาพของสัตว์ชั้นต่ำได้มาแกะสลักร่วมกันอยู่บนปราสาทที่อุทิศถวายแก่เทพเจ้า คือพระอินทร์ เชื่อกันว่าเป็นเทพเจ้าแห่งความอุดมสมบูรณ์ ปราสาทหินบ้านพลวงเปิดให้ชมทุกวัน เวลา 08.00-16.00 น. ค่าเข้าชม ชาวไทย 10 บาท ชาวต่างชาติ 50 บาท

Citation : น้ำฝน จันทรนวล, ยโสธรา ศิริภาพระภากร และเกริกภูมิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

ภาพที่ 3 การแสดง แสง สีเสียง ปราสาทบ้านพลวง

ภาพที่ 4 การแสดงการรำยาบูชาเทพเจ้า

ที่มา : น้ำฝน จันทรนวลและคณะ

ฐานคติการสร้างปราสาท

ฐานคติการสร้างปราสาทบ้านพลวงมีคติการสร้างจากความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ฐานคติมาจากลักษณะเป็นการจำลองสรวงสวรรค์เป็นการจำลองเขาไกรลาส เปรียบเหมือนเขาพระสุเมรุ ที่เป็นศูนย์กลางของจักรวาลอันเป็นที่ประทับของเทพเจ้าและพระมหาเทวี ตามคติศาสนา รูปแบบของปราสาทหินมีส่วนประกอบที่สำคัญต่างๆและมีความหมาย (พระมหาดนอม อานนโท ,2560 : 2 - 3) ปราสาทบ้านพลวงถือเป็นมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในอดีตได้สร้างสรรค์เป็นรูปธรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง ปราสาทบ้านพลวงยังเป็นที่มาของประเพณีท้องถิ่นประจำป (ศิริพร สุเมธรัตน์, 2554 : 169)

ด้านการจัดพิธีกรรมบูชาภายในปราสาทบ้านพลวงสวนมากจะเป็นผู้เฒ่าเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรม แต่เดิมมักจัดตามวิถีพื้นบ้าน โดยชุมชนจะเข้ามาร่วมในการจัดพิธีกรรมวาระสำคัญ เช่น ก่อนการลงทำการเกษตรมีการเข้ามาเซ่นไหว้ บวงสรวง ขอพรให้เทพเจ้าอำนวยผลด้านน้ำฝนและผลิตผลทางการเกษตรให้เกิดความสมบูรณ์ และช่วงเก็บเกี่ยวแล้วเสร็จจะนำผลิตผลมาถวายเทพเจ้า ทั้งนี้แม้ชุมชนมีการจัดพิธีกรรมมงคลขึ้นจะเดินทางมาบอกกล่าวปราสาทแห่งนี้ทุกครั้งไป สมัยรุ่นก่อนจะนำเครื่องบูชาประกอบด้วยดอกไม้ บายศรี ผลไม้ พวงมาลัย ผ้าไหมสไบหมากพลูบูหรี่ (Petrotschenko, 2014 : 96) แสดงให้เห็นถึงบทบาทและอิทธิพลของปราสาทแห่งนี้ และ สื่อเอกลักษณ์ทางด้านศาสนาได้เป็นอย่างดี และยังแสดงถึงความเปมาของเรื่องราวทาง

Citation : Channaul, N., Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

ศาสนาและเทพเจ้า และยังรับเอาคติแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จึงแสดงสัญลักษณ์ การสร้างปราสาทบ้านพลวง ขึ้นในจุดพื้นที่สำคัญ เช่น องค์ปราสาทมักถูกสร้างขึ้นในชุมชนที่มีการอาศัยจำนวนมากและมีเส้นทางโคจรเดินทางระหว่างเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่งสมัยโบราณตามจุดต่างๆที่มีการอาศัยของมนุษย์เป็นสำคัญ ทั้งนี้ปราสาทบ้านพลวงเป็นปราสาทที่มีการประกอบพิธีกรรมและถูกใช้ในพิธีกรรมโดยมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมสมัยโบราณ อาจเป็นบัณฑิต ปราชญ์ หรือนักบวชในศาสนาพราหมณ์ผู้ประจำศาสนสถาน ตามโครงสร้างฐานเสาขนาดใหญ่และบริเวณที่น่าจะใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และน่าจะถูกใช้มาแล้วในอดีต ปัจจุบันปราสาทบ้านพลวงมีความสำคัญในฐานะวัตถุโบราณด้านศาสนสถาน และเชื่อถือเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และยังมีบทบาทในด้านต่างๆ แก่ชุมชน ทั้งนี้ชุมชนก็ยังให้การรักษา สืบทอด พิธีกรรมบูชาแบบวิถีพื้นบ้านที่มีการสืบทอดมาแต่โบราณและยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนแถบนี้ เป็นต้น (ยโสธารา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2562 : 636 - 637)

พิธีกรรมบวงสรวงปราสาทบ้านพลวง ประจำปีกับการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนในพื้นที่

จากการศึกษาพื้นที่ทำให้ทราบถึงการบวงสรวงปราสาทบ้านพลวงมีงานประเพณีชุมชนในท้องถิ่น จัดขึ้นในรอบปีช่วงเดือนแห่งการบูชาได้รวมมีระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลปราสาท อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และโรงเรียนในชุมชนกับชุมชนในท้องถิ่นจะรวมกันจัดงานประเพณีบูชาปราสาทบ้านพลวง ขึ้นในระหว่างเดือน มีนาคม เมษายน พฤษภาคม โดยมากมักจะจัดในช่วงฤดูแล้ง ช่วงปลายฝนต้นหนาว บางปีก็จัดฤดูร้อนทั้งนี้อาจเป็นความสะดวกและความพร้อมของชุมชนเป็นหลักแต่ช่วงเดือนนี้มักเรียกว่า เดือนแห่งการบูชาเทพเจ้าตามปราสาทหินในพื้นที่ต่างๆ ในดินแดนแถบอีสานใต้ รูปแบบการจัดพิธีกรรม มีดังนี้

ช่วงภาคเช้ามีการจัดการด้านพิธีกรรมแบบชุมชนพื้นถิ่น คือ มีพิธีสวดบูชาแบบชาวบ้าน กระบวนการเซ่นไหว้แบบชาวบ้าน โดยมีพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธีและผู้นำชุมชนที่จับความร่วมมือกันได้เข้าร่วมในพิธีกรรมบูชา ช่วงเช้า เช่น ดอกไม้ ธูปเทียน หัวหมู ไก่เป็ด เหล้า บุหรี่ อาหารคาวหวาน ผลไม้ บายศรี สไบ ผ้าไหม ข้าวต้มมัด เป็นต้น

ช่วงเช้าเป็นการทำบุญตามประเพณีทางพระพุทธศาสนาเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ร่วมงาน และ รวมในพิธีกรรมเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนให้มาทำบุญในจุดพื้นที่ปราสาทบ้านพลวงและเป

Citation : น้าฝน จันทน์วล, ยโสธารา ศิริภาพระภากร และเกริกวุฒิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

นพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมในชุมชน ศาสนาและพิธีกรรมบูชาปราสาทบ้านพลวง รวมกันทั้งนี้ได้นิมนต์พระสงฆมาบำเพ็ญบุญ ตักบาตรและจัดให้เป็นประเพณีประจำปี

ช่วงเปดงาน โดยมีผู้นำชุมชน โรงเรียน องค์การบริหารสวนตำบลและชุมชนปราสาทบ้านพลวงมารวมในงานพิธีงานประเพณี มีการแสดงการรำถวายปราสาทบ้านพลวง มีการแสดงศิลปะแสดง แสง สี เสียง แสดงตำนานท้องถิ่น ศิลปะท้องถิ่น มีการจัดดำเนินการโดยชุมชนแห่งนี้และได้รักษาสืบทอดมาหลายไปและยังดำเนินการรักษา สืบทอด อนุรักษ์ไว้แต่ละปยังมีส่วนร่วมเข้ารำถวายเปจำนวนมากทั้งนี้มีความเชื่อถือว่าจะได้รับพรจากดวงวิญญาณที่รักษา คูแลปราสาทบ้านพลวงและเชื่อถือว่าจะอยู่เย็นเป็นสุขโชคดี มีการแสดงการโหมผ้าไหมพื้นบ้าน และมีการแลกเปลี่ยนสินค้าที่นำมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ข้าวของเครื่องใช้ อาหาร เครื่องดื่ม ที่มีการเปดบูทในงาน และได้ผลจากการตอบรับของชุมชนเป็นอย่างดี

พิธีกรรมบวงสรวงปราสาทพลวง

ภาพที่ 4 การแสดง แสง สีเสียง ปราสาทบ้านพลวง

ภาพที่ 5 การแสดงการรำรำบูชาเทพเจ้า

ที่มา : น้ำฝน จันทรนวลและคณะ

งานประเพณีปราสาทบ้านพลวง ชุมชนมีความเชื่อถือว่าในองคปราสาทบ้านพลวง และให้ความเคารพมาก เชื่อ ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ (เชษฐา ดึงสัญชลี, 2560 : 15) จากการลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บข้อมูลได้พบว่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนปราสาทบ้านพลวง ได้แก่ องค์การบริหารสวนตำบลปราสาทบ้านพลวง และความร่วมมือกับโรงเรียนในชุมชน ในภาคค่ำของวันนั้นยังมีการแสดง แสง สี เสียง และการรำถวายแบบพื้นเมืองและมีการค้าแลกเปลี่ยน ระหว่างชุมชน โดยการนำผลิตผล

Citation : Channaul, N., Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

ทางการเกษตรและผลผลิตพื้นเมือง บางปีมีผู้มาร่วมในพิธีกรรมและงานประจำปีมาก ถือว่าเป็นการทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ได้รับการตอบรับจากคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

ปราสาทบ้านพลวงกับการพัฒนาชุมชนด้านการทองเที่ยวท้องถิ่นเขตพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

จากการวิเคราะห์และการเก็บข้อมูลด้านพื้นที่ของชุมชนที่มีกิจกรรมต่อปราสาทบ้านพลวง ทำให้สามารถวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

1. องค์ปราสาทบ้านพลวงมีผลต่อจิตวิญญาณของชุมชน ได้แก่ ปราสาทบ้านพลวงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีประจำปีของชุมชนและยังเป็นที่ในการประกอบพิธีที่มีความเชื่อในดวงวิญญาณเทพอารักษ์ ผู้ประทานฝนและน้ำ ดังนั้นปราสาทบ้านพลวง เป็นพื้นที่สำคัญในฐานะเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณ และเป็นที่พึ่งทางใจจนกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน
2. องค์ปราสาทบ้านพลวงได้เป็นพื้นที่กำเนิดงานประเพณีต่างๆ ที่เป็นตำนานพื้นถิ่น การแสดงแสงสีเสียงงานประจำปี
3. ปราสาทบ้านพลวงได้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่การทองเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่มีการกำหนดงานประจำปีของจังหวัดสุรินทร์
4. ปราสาทบ้านพลวงสามารถ กำหนดแนวทางในการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมชุมชน และศิลปะการแสดงของชุมชน รำบูชาเทพเจ้า ตำนานพื้นถิ่น ศิลปะการแสดงชุมชนที่มี ได้แก่ รำสาก รำอันเร รำมะมั่วต รำตรด มีความสำคัญในการช่วยพัฒนารูปแบบศิลปกรรมด้านการแสดงทองถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เขตอำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
5. ปราสาทบ้านพลวงในงานประจำปีที่มีการจัดกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนเพื่อการสร้างสรรค์แนวทางในการพัฒนาต่อยอดทั้งยังมีการค้าขายและแลกเปลี่ยนผลิตผลทางการเกษตรของชุมชนอีกด้วย

การจัดการเพื่อส่งเสริมการทองเที่ยวชุมชนทองถิ่นอย่างยั่งยืน

- (1) ปราสาทบ้านพลวงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการทองเที่ยวของชุมชน เป็นแหล่งโบราณสถานและด้านทิศตะวันออกของปราสาทมีบาราย (สระน้ำ) ขนาดใหญ่ ที่มีมาแต่โบราณถือเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่มีผู้คนเข้ามาอาศัย ประกอบด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนด้วยกระบวนการ

การทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดกิจกรรมประจำปี

(2) มีการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน สะท้อนมิติเชิงการส่งเสริมรวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น ด้วยกระบวนการสงวนวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อไปจากกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นประจำปีและกิจกรรมของชุมชน

(3) การจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลของความร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในโบราณสถาน

(4) ทุณปัจจัยทำให้เกิดผลสำเร็จจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560 : 361) ดังนั้นกระแสการพัฒนาเพื่อสนับสนุนการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของคนในท้องถิ่น รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (มาตรา 46 และ 56) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพึ่งพาตนเองและการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจชุมชน (มาตรา 78) รวมถึงแนวโน้มนโยบายการกระจายอำนาจตามแนวคิดการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วม (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560 : 362)

(5) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในโลกปัจจุบันนักท่องเที่ยวจะคำนึงถึงความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น โดยเฉพาะเรื่องของการตอบสนองความพึงพอใจที่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในขณะที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มก็เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มุ่งปกป้องสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมประเพณีตามท้องถิ่น เช่น โบราณสถาน ศิลปวัตถุการแสดงศิลปวัฒนธรรมในขณะที่มีนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นก็มีมากขึ้นเรื่อย ๆ และดูเหมือนจะเป็นกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในภาพรวมเช่นเดียวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนถูกกล่าวขานและมุ่งพัฒนาอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากภาวะโลกร้อน ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลต่อความตระหนักในการอนุรักษ์และอยู่ดีของคนส่วนใหญ่ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งจะเห็นได้จากความเชื่อมโยงขององค์ประกอบสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม คือ รวมคิดรวมทำและร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม (สุดถนอม ตันเจริญ, 2560 : 362 - 363)

Citation : Channaul, N., Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

(6) ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่นพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรมีการประกอบสร้างตำนานเล่าขานของชุมชน เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวและหาชุดการแสดงที่ปรากฏ ได้จากองค์ปราสาทบ้านพลวง ได้แก่ การแสดงที่สามารถนำส่วนของบันแกสลักตำนานพระภุชยะปราบนาคากาฬิยะนำมาแสดงเรื่องนาวิถีและการบันดาลฝน สัตว์ในบันปราสาทบ้านพลวงสามารถนำมาสร้างเป็นเรื่องเล่าและชุดการแสดง เป็นต้น การสร้างอัตลักษณ์ปราสาทบ้านพลวง ควรมีการแสดงระบำบูชาพระศิวะ ผสมผสานกับระบำอัปสร่า ชุดการแสดงเกษตรอินทราศวร แนวทางการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ได้ จากฐานคติการเพิ่มพิธีกรรม เปนพิธีกรรมบวงสรวงเทพเจ้า ที่ปรารถนาความอุดมสมบูรณ์และน้ำ ที่มีผลทางการเกษตร การเพาะปลูกของชาวนาด้านเกษตรกรรมสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาพิธีกรรมให้ดูน่าสนใจและจัดการให้เป็นรูปแบบการแสดงและสำคัญของชุมชนต่อไปได้

(7) ต้องแนวทางการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนที่ได้ นวัตกรรมทางความเชื่อที่มีผลต่อการส่งเสริมบนฐานเศรษฐกิจของชุมชน

(8) ต้องแนวทางการส่งเสริมกับการแข่งขันเครื่องบูชาและเครื่องบวงสรวงที่ปรากฏในงานประเพณีบูชาปราสาทบ้านพลวงและรูปแบบการกระทำพิธีกรรมที่ถูกต้องตามหลักการของพราหมณ์แบบท้องถิ่น เพื่อการพัฒนารูปแบบในปโตไปอย่างยั่งยืนอย่างน่าสนใจ เป็นต้น

วิเคราะห์การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นปราสาทบ้านพลวง

จากการวิเคราะห์คุณค่าและการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น วิเคราะห์ได้ว่าชุมชนปราสาทบ้านพลวงแห่งนี้และโดยรอบได้รวมกิจกรรมและมีแนวนโยบายในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและปราสาทบ้านพลวงเป็นจุดสำคัญต่อการช่วยเผยแพร่ ด้านการแสดงเป็นจุดดึงดูดทั้งนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และจุดเชื่อมต่อสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานราชการดวย (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2561 : 23 - 24)

จากการวิเคราะห์ด้านประเพณีความเชื่อของคนในพื้นที่เพราะปราสาทบ้านพลวงเป็นโบราณสถานเก่าแก่และเป็นที่เคารพสักการะของคนในพื้นที่มาช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่พามาประชาชนได้ร่วมกันทำพิธีเช่นไหว้ เพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์ มีการจัดพิธีกรรมอย่างต่อเนื่องทุกปีที่ผ่านมานี้ได้จัดขึ้นยิ่งใหญ่กว่าทุกปีโดยได้มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ถึงประวัติความเป็นมาของ

ปราสาทบ้านพลวง เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและหวงแหนในโบราณสถานของชุมชน โดยการนำขององค์การบริหารส่วนตำบลปราสาทบ้านพลวง มีผู้นำชุมชน มาร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ปราสาทบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ กรมศิลปากรที่ 12 นครราชสีมาได้มอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลจัดกิจกรรมใดๆ ในบริเวณปราสาทบ้านพลวงทางตำบลจะขออนุญาตทุกครั้งเมื่อถึงเทศกาลสำคัญ เช่น บวงสรวง ปราสาท เช่นไหว้วันสำคัญ จัดกิจกรรมวันสงกรานต์และงานประจำปีของตำบลปราสาทบ้านพลวง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพลวงจะมีหนังสือถึงกรมศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา เพื่อขอประกอบพิธีทุกครั้ง

คุณค่าที่เกิดปราสาทบ้านพลวง

1. คุณค่าของปราสาทบ้านพลวงเป็นบ่อทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ ปราสาทบ้านพลวงเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านโบราณคดี โบราณสถานของชุมชนและสมบัติชาติ ปราสาทบ้านพลวงยังเป็นบ่อเกิดของ รายได้แก่ชุมชนโดยรอบ ปราสาทบ้านพลวงมีความเป็นเอกลักษณ์และความโดดเด่นขององค์ปราสาทที่นำมาสร้างเป็นจุดเด่นของปราสาทหินนินแดนแถบนี้ ปราสาทบ้านพลวงยังสามารถนำมาพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ในด้านประเพณีชุมชน ศิลปะ การแสดง ตำนาน ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชนได้ (พระวัชร วัชรญาณ, 2561 : 181)

2. คุณค่าที่เกิดจากความเกรงกลัวต่อปราสาทบ้านพลวง มีฐานคติให้มีความสำคัญในศาสนสถานและดวงวิญญาณว่ายังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชุมชนให้ความเชื่อ และนับถือ ด้วยบ่อเกิดนี้อิทธิพลที่เกิดจากปราสาทบ้านพลวงมีผลต่อจิตและพฤติกรรมของผู้คนทำให้ชุมชนโดยรอบมีความผาสุกเสมอมา

3. คุณค่าที่เกิดจากปราสาทบ้านพลวง เป็นฐานคติของมนุษย์ที่มีความเชื่อในด้านการให้คุณด้านโชคลาภ หายป่วย มีโชคและเกิดสิริมงคลมีความสำคัญทำให้เกิดพลังในด้านต่างๆ ทำให้ผู้คนและชุมชนได้ปฏิบัติตาม มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะด้านการดำเนินชีวิต เป็นต้น

4. คุณค่าด้านจักรวาลวิทยาชุมชนมีความเชื่อในเรื่อง โหราศาสตร์ ศาสตร์แห่งความโชคดี และการบูชาเพื่อเสริมความมั่นคงของชีวิตมนุษย์จะขึ้นไปกราบเทพเจ้า ด้วยหวังประสบผลสำเร็จชุมชนเองเขามาไหวขอพร ประณามความโชคดีและมีกำลังใจ

5. คุณค่าการสร้างปราสาทขึ้นเสมือนเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นเจ้า คุณค่าของการสร้างปราสาทในพื้นที่สำคัญและมีการเลือกแล้วจากปราชญ์ในสมัยโบราณ เพื่อ

กำหนดpenพื้นที่สำคัญ เพื่อให้กลายเป็น พื้นที่ประทับของเทพเจ้าและเป็นการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทพเจาดวย (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2562ก : 285) เหตุนี้เองย่อมสามารถเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ ของผู้สนใจได้อีกทางด้วย เป็นต้น

6. คุณค่าด้านเทววิทยามนุษย์มีความผูกพันกับเทพเจ้าอยู่ใกล้เทพเจ้ามีความเชื่อต่อเทพเจ้าและวิญญาณทั้งหลายล้วนเป็นที่มาของเทววิทยา ปราสาทบ้านพลวงมีจุดประสงค์สร้างเพื่ออุทิศต่อเทพเจ้าตามที่ปรากฏตามประวัติศาสตร์การสร้างปราสาทหิน จะแกะสลักรูปเทพเจ้าหน้าบันปราสาทบ้านพลวงที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงมีการกล่าวถึง ประวัติความเป็นมา เหตุการณ์ที่สำคัญของเทพเจ้า เรื่องเล่าและการต่อสูต่าง ๆ

7. คุณค่าด้านศิลปะการแสดงมีการจัดพิธีกรรมบูชา มีการจัดรำบูชา การชุดแต่งกายทางารรำ เพลง ดนตรี ที่ประกอบดังสมมุติว่าได้รำบูชาของคเทพเจ้า จึงเกิดการรำมากมายหลายทาสีเหล่านี้ล้วนมาจากศิลาจำหลัก รูปนางอัปสร แม่นแต่ท่วงทางของมหาเทวะก็ได้นำมาเป็นหนึ่งในการารำด้วยเช่นกัน (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2542 : 17-18)

8. คุณค่าด้านศิลปะสามารถสร้างจากฐานคติที่ตั้งของปราสาทบ้านพลวงมีต้นกำเนิดตำนานเรื่องเล่านิทานพื้นบ้านการพัฒนาศิลปะการแสดงก็สามารถจัดการเพื่อพัฒนาให้เกิดศิลปะการแสดงได้จากฐานทาวฒนธรรมชุมชนแห่งนี้

9. คุณค่าด้านวิถีชีวิตที่มีทั้งด้านข้อห้าม ข้อปฏิบัติของคนในชุมชนบ้านพลวงที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม แนวทางการปฏิบัติตนที่เชื่อว่าเมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความสำเร็จสมหวังแก่ผู้ปฏิบัติ ที่ได้จากปราสาทแห่งถือเป็นระบบโครงสร้างทางความเชื่อและเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมจิตและพฤติกรรมของคนในชุมชนได้ และสามารถพัฒนาให้เกิดกิจกรรมทางด้านศาสนาและพัฒนาให้กลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่อไป

10. คุณค่าด้านผลิตผลทางการเกษตรของชุมชนบ้านพลวงและชุมชนเอยรอบแห่งนี้ งานประเพณีประจำ ปีมีการนำผลิตผลทางการเกษตรมาให้บริการผู้เข้ามาเที่ยวชม นักท่องเที่ยว และผู้มาร่วมในกิจกรรมเป็นการสร้างรายได้และก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเป็นที่มาของเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาชุมชนโดยอาศัยพื้นที่ปราสาทบ้านพลวงเป็นจุดศูนย์กลาง

11. คุณค่าในด้านนิทานพื้นบ้านมีการเล่าขาน นั้นสามารถสร้างคุณค่าและมีผลต่อปราสาทบ้านพลวงโดยตรง ทั้งนี้ก่อให้เกิดการพัฒนาเรื่องเล่า และที่มาจนกลายมาเป็นศิลปะการแสดง เรื่องเล่าตำนานได้อย่างมากมาย กลายเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากปราสาทบ้านพลวงแห่งนี้

Citation : นำฝน จันทรนวล, ยโสธรา ศิริภาพระภากร และเกริกภูมิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

12. คุณค่าด้านนวัตกรรมเครื่องบูชา เครื่องประกอบในพิธีกรรม ได้แก่ บายศรีที่เป็นเครื่องบูชาสามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบการแข่งขัน และในรูปแบบการประกอบพิธีกรรมและเครื่องที่ใช้ทั้งนี้ยังสามารถจัดบายศรีเพื่อบูชาแต่ละปโตอีกทางด้วยเพื่อพัฒนาให้เกิดกิจกรรมชุมชนเองได้เป็นอย่างดี ใช้อัตลักษณ์ของตนเองมาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ของชุมชนจนกลายเป็นการแข่งขันตามหน่วยงานต่าง ๆ และกำหนดรางวัล เป็นต้น

13. คุณค่าด้านการสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวควรมีการแสดงระบำเทพ นารีปราสาท บ้านพลวง มีชุดศิลปะการแสดงระบำประจำชุมชน

บทสรุป (Conclusion)

การศึกษา เรื่องปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ได้กล่าวถึงความเป็นมาของปราสาทบ้านพลวงตั้งอยู่ที่บ้านพลวง ตำบลบ้านพลวง อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นศาสนสถานขนาดเล็ก จำนวน 1 หลัง หันหน้าไปทางทิศตะวันออก สร้างตามแบบศิลปะแบบบาปวนสร้างด้วยหินทรายสีขาวบนฐานศิลาแลงล้อมรอบด้วยคูน้ำรูปตัวยู องค์ปราสาทมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 4 x 4 เมตร ฐานศิลาแลงมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดประมาณ 8 x 23 เมตร สันนิษฐานกันว่า ด้วยฐานศิลาแลงขนาดใหญ่เพียงนี้จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีความตั้งใจสร้างให้มีปราสาท 3 องค์ บนฐานเดียวกัน ปราสาทมีประตูทางเข้าเพียงทางเดียว อีกทางด้านเป็นประตูหลอก ทับหลังด้านตะวันออกและด้านใต้สลักภาพพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ทับหลังด้านทิศเหนือสลักเป็นภาพมหาเทพปราบนาคาคาลิยะ ส่วนทับหลังด้านตะวันตกยังไม่ได้สลักภาพใดๆ ปราสาทบ้านพลวงเป็นปราสาทที่ยังสร้างไม่เสร็จสังเกตได้จากภาพแกะสลักยังไม่เสร็จ โดยภาพส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องราวของเทพปกรณัมในลัทธิไศวนิกาย แต่มีการสลักภาพสัตว์ เช่น สลักภาพกระรอกกระแต และกวางป่าไว้เหนือใบระกาด้านต่อดอกพันธุ์พฤกษา ซึ่งไม่ปรากฏในปราสาทแห่งใด ปราสาทบ้านพลวง ได้รับการบูรณะเมื่อ พ.ศ. 2514 - 2516 ด้วยวิธีอนัสติโลซิส คือการรื้อมาและประกอบเป็นจิกซอร์ชิ้นใหม่ เสริมโครงสร้างและรากฐานใหม่ เป็นโบราณสถานที่สร้างขึ้นในศาสนาพราหมณ์ ฮินดู ปราสาทแห่งนี้มีความสำคัญต่อของชุมชนมีบทบาทต่อวิถีชีวิต อยู่ในฐานะเป็นสถานที่ช่วยในการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน การจัดงานประจำปี คือ พิธีกรรมบวงสรวงเซ่นไหว้ปราสาทบ้านพลวง การรำเพื่อบูชาปราสาทบ้านพลวง เป็นแนวทางส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน เป็นผลด้านเศรษฐกิจชุมชน ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อให้เกิด

Citation : Channaul, N., Siriphaprapagon, Y. & Kanthiang, K. (2024). Prasat Ban Phluang and the Promotion of

Community Cultural Tourism in the Area Prasat District, Surin Province. *Journal of Academic*

Surindra Rajabhat. 2(6) : 83-100; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

ความหวงแหน และรักษาให้เกิดวัฒนธรรมประจำถิ่นชุมชน ด้านคติความเชื่อพบว่า การสร้างปราสาทบ้านพลวง เริ่มแรก สร้างตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ อินดู ลักษณะเป็นการจำลองจักรวาลโดยเฉพาะเมืองสวรรค์ว่ามีอะไรเป็นส่วนประกอบบ้าง ที่เห็นเด่นชัด คือ การจำลองเขาไกรลาสเป็นที่ประทับของพระศิวะ เขาพระสุเมรุอันเป็นศูนย์กลางของจักรวาลแต่ละส่วนประกอบแฝงไปด้วยคติความเชื่อ ด้านเอกลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำถิ่น แนวทางการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ปราสาทบ้านพลวงเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญด้านการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นแหล่งโบราณสถานและด้านทิศตะวันออกของปราสาทมีบาราย (สระน้ำ) ขนาดใหญ่ ที่มีมาแต่โบราณถือเป็นแหล่งชุมชนโบราณที่มีผู้คนเข้ามาอาศัย ประกอบด้วยการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ด้วยกระบวนการทางสังคมที่มุ่งการพัฒนาโดยมีคนในชุมชนเป็นศูนย์กลางการรวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนที่ยึดมั่นต่อความเป็นธรรมในการจัดกิจกรรมประจำปี การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน สะท้อนมิติเชิงการส่งเสริมรวมถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนในท้องถิ่น ด้วยกระบวนการสงวนวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นต่อไปจากกิจกรรมที่ถูกจัดขึ้นประจำปีและกิจกรรมของชุมชน เป็นผลของการจัดการทรัพยากรในชุมชนด้วยสมาชิกของชุมชน ลักษณะสุดท้ายคือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยการรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ผลของความร่วมมือกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนมีอาชีพและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ปราศจากการทำลายสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในโบราณสถาน ทุกปัจจัยจึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการก้าวไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างแท้จริง คุณค่าและการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ชุมชนได้รวมกิจกรรมและมีแนวนโยบายในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และปราสาทบ้านพลวง เป็นจุดสำคัญต่อการชวยโปรโมท การแสดง จุดดึงดูด ทั้งนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม และจุดเชื่อมต่อสัมพันธ์กลุ่มหน่วยงานราชการ องค์กรด้วย

จากการวิเคราะห์ด้านคุณค่าที่เกิดปราสาทบ้านพลวงและการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชนพบว่า (1) เป็นบ่อทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น (2) มีฐานคติให้ความสำคัญในศาสนสถานและดวงวิญญาณว่ายังสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (3) คุณค่าที่เกิดจากฐานคติของมนุษย์ที่มีความเชื่อในด้านการให้คุณค่าด้านโซคลาก หายป่วย มีโชคและเกิดสิริมงคล มีความสำคัญทำให้เกิดพลังในด้านต่าง ๆ ทำให้ผู้คนและชุมชนได้ปฏิบัติตาม (4) ด้านจักรวาลวิทยาชุมชนมีความเชื่อในเรื่อง โหราศาสตร์

Citation : น้าฝน จันทน์วล, ยโสธรา ศิริภาพระภากร และเกริกวุฒิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.41>

(5) คุณค่าการสร้างปราสาทขึ้นเสมือนเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุที่ประดิษฐานพระผู้เป็นเจ้า (6) คุณค่าด้านทิวทัศน์มีคุณค่าผูกพันกับเทพเจ้า (7) คุณค่าด้านศิลปะการแสดงมีการจัดพิธีกรรมบูชา มีการจัดรำบูชากำเนิดตำนานเรื่องเล่านิทานพื้นบ้าน (8) ดานวิถีชีวิตที่มีทั้งด้านขอหามข้อปฏิบัติของคนในชุมชนบ้านพลวงที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม (9) ด้านผลิตผลทางการเกษตรของชุมชนบ้านพลวงและชุมชนโดยรอบแห่งนี้ (10) พบว่าคุณค่าในด้านนิทานพื้นบ้านมีการเล่าขานสามารถสร้างคุณค่าและมีผลต่อปราสาทบ้านพลวง (11) ด้านนวัตกรรมเครื่องบูชา เครื่องประกอบในพิธีกรรม บายศรีที่เป็นเครื่องบูชาสามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบการแข่งขัน (12) ด้านการสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวควรมีการแสดงระบำเทพปราสาทบ้านพลวง มีชุดศิลปะการแสดงระบำประจำชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมศิลปากร. (2550). **ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์**. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พรินต์ติ้งและพับลิชชิง.
- ไกรฤกษ์ ปณแก้ว. (2556). **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://tourism-dan1.blogspot.com>. สืบค้น 22 ธันวาคม 2562.
- เชษฐ ดิงสุยูลี. (2560). **ประวัติศาสตร์ศิลปะอินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : รูปแบบ พัฒนาการ และความหมาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : มิวเซียมเพรส.
- เทพมนตรี ลิมปพยอม (บรรณาธิการ). (2550). **เนซซเมร์ อินไทยแลนด์: หลากหลายมุมมองและเรื่องราวของปราสาทเขมรในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: มิวเซียม บุคส์.
- พระปลัดสุตฤทธิ์ ธนสารโร และโยธธรา ศิริภาพระภากร. (2563). ศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อการส่งเสริมเส้นทางแสวงบุญสู่วัดไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ. **วารสารวิจัยวิทยาการ จัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**. 4(1) : 79-92.
- พระวัชรระ วชิรญาณโณ. (2561). ปราสาททง : โบราณสถานแห่งลมหายใจของตำบลปราสาททง. ใน **งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561**, 9 กันยายน 2561. 177 - 182. นาน : วิทยาลัยสงฆนครน่าน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2542). **วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์**. บุรีรัมย์ : เอกสารซีพี.
- โยธธรา ศิริภาพระภากร และสำเริง อินทง. (2561). อัตลักษณ์ของปราสาทขอมกับการพัฒนาชุมชนใน จังหวัดสุรินทร์. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชมงคลสุรินทร์ ครั้งที่ 9”**, 29 – 31 สิงหาคม 2561. 452-461. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร, กฤษนันท์ แสงมาศ, ทิตยาวิดี อินทรากูร และพระมหาขุนทอง เขมสิริ. (2561).

คุณค่าและอิทธิพลของปราสาทขอมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งสองประเทศ : กรณีปราสาทตาควายตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. ใน การประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 9 และระดับชาติครั้งที่ 1 ในหัวข้อ “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”, 2 - 3 เมษายน 2561. 22 - 30. ศรีสะเกษ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระสำเร็จ อินทยุง, สุพัตรา วยะลุน, สุทัศน์ ประทุมแก้ว และสุริยา คลังฤทธิ.

(2562). การส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวตามเส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา : กรณีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางวัดโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติการท่องเที่ยวและการโรงแรมรวมสมัย ครั้งที่ 6 “ท่องเที่ยวโรงแรม รวมเสริม รวมสร้าง รวมสมัย”, 6 มิถุนายน 2562. 278 - 286. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุพัตรา วยะลุน, ทิตยาวิดี อินทรากูร, กฤษนันท์ แสงมาศ และสุริยา คลังฤทธิ.

(2562). จุดยุทธศาสตร์เส้นทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองระหว่างสองประเทศสู่การบูรณาการ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามเส้นทางอารยธรรมขอมโบราณ อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติศรีโคตรบุนนศึกษา ครั้งที่ 1 “แลสายน้ำโขงกับงานวัฒนธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”, 2 พฤษภาคม 2562. 635 - 645. นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.

ยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2563). รายงานผลการสำรวจปราสาทพนง จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์. 22 หน้า.

ศิริพร สุขธรรัตน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสุรินทร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุดถนอม ต้นเจริญ. (2560). การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.

ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2560 ครั้งที่ 1, 16 มิถุนายน 2560. 361 - 368.

กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

Petrotschenko, M. (2014). *Focusing on the Angkor Temples : The Guide Book*. (3rd edition). Maine :Irish Booksellers.

Citation : น้ำฝน จันทน์วล, ยโสธรา ศิริภาพระภากร และเกริกภูมิ กันเที่ยง. (2567). ปราสาทบ้านพลวงกับการส่งเสริมการ

ท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชนพื้นที่อำเภอบางบาล จังหวัดสุรินทร์. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(6) : 83-100;

DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.41>

